

Bescherming van innovatie

Nieuwe producten onderscheiden zich van oude producten door nieuwe functionaliteit en/of een nieuw uiterlijk. Voor die nieuwe functionaliteit of het nieuwe uiterlijk kan vaak wettelijke bescherming worden verkregen tegen nabootsing. Welke rechten kunt u claimen als u met een nieuw product op de markt komt? In deze bijdrage in vogelvlucht de belangrijkste intellectuele eigendomsrechten.

mw. mr. M.C.H.I. van der Dussen

Auteursrecht

Het auteursrecht is het uitsluitend recht van de maker van een werk (product) op de waarneembare verschijningsvorm (het uiterlijk) van dat werk. Het auteursrecht ontstaat daarbij voor de immateriële vorm die aan de stofelijke vorm ten grondslag ligt.

Een product komt voor auteursrechtelijke bescherming in aanmerking indien het, zoals de Hoge Raad het heeft geformuleerd, een eigen oorspronkelijk karakter heeft en het persoonlijk stempel van de maker draagt. Voor auteursrechtelijke bescherming is niet vereist dat het werk in objectieve zin nieuw is maar slechts dat het in subjectieve zin (dat wil zeggen vanuit de maker gezien) oorspronkelijk is. Auteursrecht ontstaat automatisch bij het vervaardigen van het werk.

Een auteursrechthebbende is als enige gerechtigd om het werk openbaar te (laten) maken en te (laten) verveelvoudigen. Vervaardigt een derde, zonder toestemming van de auteursrechthebbende, een product dat in zodanige mate de trekken van het originele product vertoont dat het product van de derde niet als een zelfstandige schepping kan worden aangemerkt,

dan is er sprake van inbreuk op auteursrechten.

Duur auteursrecht: tot 70 jaar na 1 januari volgend op de dood van de maker of - als de maker een rechtspersoon is - 70 jaar na 1 januari volgend op de eerste openbaarmaking.

Modellenrecht

Het modellenrecht biedt bescherming voor het uiterlijk van een voortbrengsel (een product) of een deel ervan. Het te beschermen uiterlijk van een product wordt afgeleid uit de kenmerken van voornamelijk lijnen, omtrek, kleuren, vorm, textuur, materiaal of de versiering.

Modelrechten kunnen, in tegenstelling tot auteursrechten, slechts verkregen worden na registratie van het te beschermen model. De registratie kan gelden binnen de Benelux, binnen diverse landen (via een zogenaamd internationaal depot bij de WIPO te Genève, Zwitserland) of binnen de EU (bij het Europees Modellenbureau te Alicante, Spanje).

Een registratie levert niet per definitie modelrechten op. Als de uiterlijke kenmerken van een product uitsluitend door de technische functie worden bepaald, wordt ondanks depot geen modelbescherming verkregen. Ook komt een geregistreerd model pas daadwerkelijk voor modelbescherming in aanmerking als op het moment van registratie het model nieuw is (dat wil zeggen dat een identiek model voor de datum van registratie niet voor het publiek beschikbaar is gesteld) en een eigen karakter had (dus dat er niet voor de datum van registratie een model aan het publiek beschikbaar is gesteld dat bij de geïnformeerde gebruiker eenzelfde algemene indruk wekt). Daarbij geldt echter voor de ontwerper en rechtverkrijgende een zogenaamde termijn van respijt. Beschikbaarstelling aan het publiek van het model waarvoor bescherming wordt gevraagd binnen twaalf maanden voor de datum van depot wordt niet als schadelijk voor de nieuwheid en het eigen karakter beschouwd. Een model kan dus eerst worden uitgetoetst op de markt.

Een modelrechthebbende is als enige gerechtigd het model te vervaardigen, aan te

bieden, in de handel te brengen, te verkopen, te leveren, te verhuren, in te voeren, uit te voeren, tentoon te stellen, te gebruiken of in voorraad te hebben voor één van deze doeleinden. Vervaardigt een derde een product dat bij de geïnformeerde gebruiker geen andere algemene indruk wekt dan is er sprake van inbreuk op modelrechten.

Duur modelrecht: maximaal 25 jaar.

Octrooirecht

Het octrooirecht biedt bescherming voor uitvindingen op ieder gebied van de technologie. Voor octrooibescherming dient een aanvraag te worden ingediend (bijvoorbeeld voor de gehele EU bij het Europees Octrooibureau te München, Duitsland). Alle nieuwe uitvindingen zijn geschikt voor bescherming, zolang ze geen deel uitmaken van de stand van de techniek, op uitvinderswerkzaamheid berusten en toegepast kunnen worden op het gebied van de nijverheid.

Betreft het octrooi een voortbrengsel dan geeft het de octrooihouder het uitsluitend recht het voortbrengsel in of voor zijn bedrijf te vervaardigen, te gebruiken, te verkopen etc. Heeft het octrooi betrekking op een werkwijze dan geeft het de octrooihouder het uitsluitend recht deze werkwijze in of voor zijn bedrijf toe te passen of het voortbrengsel dat rechtstreeks verkregen is door toepassing van de geoctrooieerde werkwijze in of voor zijn bedrijf te gebruiken, in het verkeer te brengen, etc.

Vervaardigt een derde een voortbrengsel dat - of past een derde een werkwijze toe die - valt onder de beschermingsomvang van het octrooi dan is er sprake van inbreuk op octrooirechten.

Duur octrooirecht: maximaal 20 jaar.

Merkenrecht

De vorm van een product kan voor merkrechtelijke bescherming in aanmerking komen als het een onderscheidingsmiddel c.q. identificatiemiddel is. De vorm moet dienen om duidelijk te maken dat een product afkomstig is van een bepaalde onderneming (zoals de CocaCola-fles). Uitgesloten van bescherming is de vorm van een product die door de aard van het product wordt bepaald, die een wezenlijke waarde aan het product geeft of die

noodzakelijk is om een technische uitkomst te verkrijgen.

Een nieuw medisch apparaat dat een ludieke vorm krijgt om ervoor te zorgen dat iedereen dat apparaat direct herkent als het apparaat van onderneming X, zou bijvoorbeeld als vormmerk gedeponeerd kunnen worden.

Voor merkbescherming is registratie vereist. Registratie geschiedt voor alle producten waarvoor het merk wordt gebruikt.

Registratie kan gelden binnen de Benelux, diverse landen (via een zogenaamd internationaal depot bij de WIPO te Genève, Zwitserland), of de EU (bij het Europees Merkenbureau te Alicante, Spanje).

De houder van een ingeschreven merk heeft een uitsluitend recht. Op grond van dat uitsluitende recht kan de merkhouders een derde

o.a. verbieden het merk - of een overeenstemmend teken - in het economisch verkeer te gebruiken voor soortgelijke producten als verwarring bij het publiek kan ontstaan. Een merkhouders kan onder omstandigheden ook optreden tegen gebruik van het merk voor producten die niet soortgelijk zijn aan die waarvoor het merk is ingeschreven.

Duur merkrecht: onbeperkt als steeds tijdig de inschrijving wordt verlengd.

Conclusie

Een onderneming die een nieuw product op de markt brengt en voor dat product de maximale bescherming tegen nabootsing wil, doet er verstandig aan tijdig na te gaan of het product door een intellectueel eigendomsrecht beschermd kan worden. Is bescherming mogelijk dan moeten er tijdig maatregelen wor-

den getroffen. Voor octrooirechtelijke, merkrechtelijke en modelrechtelijke bescherming betekent dat: registratie. Voor auteursrechtelijke bescherming hoeft geen actie ondernomen te worden. «

Mw. mr. M.C.H.I. van der Dussen (foto) is als advocaat werkzaam bij CMS Derks Star Busmann te Utrecht, sectie Intellectuele Eigendom en Informatietechnologie (email: marcoline.vanderdussen@cms-dsb.com).

De Geur

Carien, Philippe en Willem

In haar column "Gebruikersleed" trekt Carien Stephan flink van leer tegen Philippe Starck. Ze logeerde in Frankrijk, bij Willem, die (onder andere) een badkamer heeft met producten ontworpen door Starck. Die producten deugen niet, aldus Carien. Nu word ik altijd een beetje achterdochtig als landgenoten beroemde ontwerpers onderuit halen. Nederlanders houden namelijk niet van mensen die hun hoofd boven het maaiveld uitsteken. Dat past vermoedelijk niet in het poldermodel. En als er momenteel in 'designland' één kop boven het maaiveld uitsteekt, is het die van Philippe wel.

Laten we Cariens argumenten eens langslinden. Het bad staat midden in de ruimte. Dat kan Philippe niet helpen. Het bad wordt afgekeurd omdat het er niet aantrekkelijk uitziet. Carien heeft het niet geprobeerd. Geen erg overtuigend argument. Ergens in een hoek gefrommeld staat slechts één wastafel. Ik neem aan dat Philippe niet heeft besloten dat er maar één wastafel mocht worden aangeschaft en ik veronderstel eveneens dat hij niet heeft verordonneerd dat hij in de hoek moest worden gefrommeld.

De toiletput is erg zichtbaar, zonder enig muurtje als afscheiding, geplaatst. Alweer, wat kan arme Philippe daaraan doen? Hij ontwierp de toiletput, niet de badkamer. Dan komt er eindelijk een verwijt waaraan Philippe wel wat kan doen: de bediening van

het doorspoelsysteem door middel van "een soort vleugeltje". Daar moest Carien mee klungelen. Ik ken dat vleugeltje. Het kan twee kanten op, naar voren of naar achteren. Dus vaker dan één keer kun je het niet fout doen: 50% kans. Bovendien kun je het met je pink bedienen, zo licht gaat het. Als dat geen 'Design for All' is?

Tegen de wand staat een fikse halve-cirkelvormige douchecabine. Om die te openen moet je de deuren naar buiten toe draaien. Als de deuren nat zijn, vallen er druppels op de "dure houten vloer". Wie legt in godsnaam een dure houten vloer in een badkamer? Philippe Starck in ieder geval niet. Nooit van tegels gehoord? Sinds wanneer mogen badkamervloeren niet nat worden? Wij hebben thuis een los, vrijstaand bad. Kun je - in de badkamer, dat wel - neerzetten waar je wilt. Stop open, loopt het water over de vloer (tegels, geen probleem) naar het putje. Qua vorm lijkt het bad wel wat op het door Carien afgekeurde bad van Philippe. Het zit (ligt) prima, dat kan ik haar verzekeren.

Vervolgens is de thermostaatkraan aan de beurt. Uit de beschrijving door Carien en de foto bij het artikel kan ik niet opmaken wat het probleem is (ik vraag me af of dit wel een ontwerp van Philippe Starck is). Ik heb een hekel aan kamperen (daarom heet het bij ons thuis 'kramperen') en kom daardoor

nogal eens in hotels of appartementen. Vele tientallen verschillende thermostaatkranen heb ik daardoor mogen bedienen. Nooit kostte het meer dan een halve minuut om de juiste temperatuur te krijgen. In ieder geval zou ik geen vijf ochtenden gaan tandenknarsen. Ik zou naar Willem stappen en hem vragen: hoe werkt dat ding? Het aardige van thermostaatkranen is namelijk dat als je één keer de juiste temperatuur hebt ingesteld, je ze alleen nog maar hoeft aan te zetten.

Carien pruttelt nog wat door over verschrikkelijke designers zoals Philippe Starck en constateert opgelucht dat Willem inmiddels bij de Franse Gamma een gewone thermostaatkraan en toiletput heeft aangeschaft. Zo kwam alles toch nog goed.

Bij mij blijven een paar vragen over. Heeft Philippe dit sanitair ontworpen voor hotels, ziekenhuizen of openbare gebouwen? Of voor particuliere designliefhebbers zoals u en ik? Wij hebben namelijk ook een paar kranen waarvan de werking niet onmiddellijk duidelijk is. Maar we zijn dan ook geen hotel. De bediening hadden we binnen de reeds genoemde halve minuut onder de knie.

De conclusie lijkt duidelijk: Philippe heeft zijn hoofd te ver boven het maaiveld uitgestoken. Daar houden wij niet van! Toch?

Th. Raergeur